

**СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ**

СТРАТЕГИЯ
ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЯ И КОМЕРСИАЛИЗАЦИЯ
НА РЕЗУЛТАТИТЕ
ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ
НА СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ”

Свищов
2016 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
I. КОНТЕКСТ НА СТРАТЕГИЯТА	4
1. Стратегически контекст	4
2. Правна рамка	8
II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМАТА ЗА ТРАНСФЕР НА ЗНАНИЯ И КОМЕРСИАЛИЗАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В СА „Д. А. ЦЕНОВ”	10
1. Институционална рамка	10
2. Човешки ресурси	11
3. Проекти	12
4. Публикационна дейност и цитируемост	14
5. Форуми	16
6. Сътрудничество	17
7. Членства в научни дружества и мрежи	18
<i>Обобщения и изводи</i>	19
III. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА СТРАТЕГИЯТА	23
1. Визия	23
2. Стратегическа цел	23
3. Конкретни цели и приоритети	24
IV. ПЛАНИРАНИ РЕЗУЛТАТИ И ОЧАКВАНИ ПОЛЗИ ОТ РЕАЛИЗИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЯТА	32
1. Планирани резултати	32
2. Очаквани ползи	33

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Стратегия е основен документ, очертаващ рамката на стратегическо поведение на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ в областта на експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания, насочен към развитие на потенциала и капацитета на висшето училище да създава и успешно прилага резултати от научноизследователска дейност.

Стратегията е в тясна връзка с Препоръка на Комисията от 10 април 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации. Тя се базира на основни стратегически документи и най-вече на Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“, Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“, Националната програма за развитие “България 2020”, Стратегията за развитие на научните изследвания 2020, Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014 – 2020 г., Стратегия на ЕС за Дунавския регион, както и с Насоките за развитие на политиката за интелектуална собственост за университетите и научноизследователските организации на Световната организация за интелектуална собственост (WIPO).

Настоящата Стратегия доразвива визията, мисията, целите и приоритетите на Академията, заложи в Мандатната програма на Академичното ръководство за мандат 2015 – 2020 г. и допълва мисията и целите на Стратегията за развитие на научноизследователската дейност на СА „Д. А. Ценов“.

При разработването на стратегията е използван следният итерационен подход:

- Дефиниране, анализ и оценка на основните проблеми на Академията в областта на експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания;
- Идентифициране и оценка на потенциала за трансфер на нови знания и за експлоатация и комерсиализация на резултати от научните изследвания на Академията;
- Анализ на възможните начини и средства за трансфер на знания и експлоатация и комерсиализация на интелектуалната собственост на Академията;
- Разработване на адекватни решения за постигане на целите на Академията.

Направеният анализ е проблемно ориентиран, като акцентира върху възможностите, методите и средствата за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания и за повишаване на тяхното търсене от практиката.

Изпълнението на стратегията ще осигури благоприятна среда за насърчаване трансфера на знания и експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научни изследвания на висшето училище.

Стратегията включва набор от цели, приоритети и мерки за изграждане на двупосочен позитивен подход към и от бизнеса и публичните институции и за реализиране на възможностите за трансфер, експлоатация и комерсиализация на патентовано и непатентовано знание на Академията.

При разработване на Стратегията са съблюдавани принципите, дефинирани в Политиката за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания на Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

I. КОНТЕКСТ НА СТРАТЕГИЯТА

1. Стратегически контекст

Стратегията е в съответствие със стратегическата и правната рамка на Политиката за интелектуална собственост и Политиката за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания на Академия.

В Стратегията са инкорпорирани ключовите постановки и насоки за действие, формулирани в:

- **Доклад за напредъка в областта на Европейското научноизследователско пространство, 2014:**

Участниците в европейското научно пространство: „... да работят заедно ...”, да се стимулира „... мобилност на изследователите, включително между различните сектори, например между промишлеността и академичните среди“; „... да търсят начини за адекватно преодоляване на оставащите пропуски в използването на резултатите и в областта на ефективното разпространение на знания между публичните и частните сектори ...”, като се „... подчертава значението на действията за насърчаване на ангажираността на участниците към трансформирането на знания в стойност“.

- **Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“:**

Стратегията акцентира върху усилията за: „... насърчаване на комерсиализацията и стартиране на ключови необходими технологии“ и подобряване на „условията за укрепване на интелектуалната собственост“. Водещата инициатива „Съюз за иновации“ препоръчва: „Всички връзки в иновационната верига – от етапа, в който няма видими приложения за научните резултати, до тяхната комерсиализация – трябва да бъдат заздравени“.

- **Стратегия на ЕС за Дунавския регион:**

Сред приоритетните области за реализиране на стратегията са: „Подпомагане на конкурентоспособността на предприятията“ и „Повишаване на институционалния капацитет и сътрудничеството“.

- **Съобщение на Комисията: Научните изследвания и иновациите като източници за възстановяване на растежа. Състояние на „Съюза за иновации“ – обзор за 2010-2014:**

Необходими са: „... предложения за по-ползотворно използване на потенциала на научните изследвания и иновациите като двигатели на икономическия растеж“.

- **Препоръка на Комисията от 10 април 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации** – насочваща вниманието на висшите училища към създаването на нови знания и интелектуална собственост, използване на каналите за трансфер на знания, тяхната експлоатация и комерсиализация.

- **Хартата на европейските учени (Европейска харта на изследователите):**

Целта е да се осигури: „... връзката между учените и работодателите им или финансиращите ги организации за успешно извършване на дейности по създаване, трансфер, разпределяне и разпространяване на знания и технологично развитие ...“.

Сред основните принципи и изисквания към изследователите са: „Разпространение и практическо използване на резултатите. Изследванията трябва да се разпространяват и използват или (ако е подходящо) комерсиализират — по начина, отбелязан в договорното споразумение.“

- **Програмата „Хоризонт 2020“ (България):**

Тя поставя фокус върху: „... изграждане и подобряване на политиките за трансфер на знания и технологии ...“.

- **Национална програма за развитие “България 2020”:**

В Подприоритет 3.6. се акцентира върху: „Засилване на териториалната кохезия чрез развитие и разширяване на трансграничното, междурегионално и транснационалното сътрудничество, насочено към „...насърчаване на инвестициите, трансфера на знания ...“. В допълнение: „Укрепването на връзките между университетите, изследователските центрове и регионалния бизнес в Дунавския макрорегион ще създаде условия за сътрудничество между съществуващи научни и образователни институти и центрове с местния бизнес технологии, съвместни проекти ...“.

В Подприоритет 5.2. „Повишаване качеството и ефективността на научните изследвания и иновациите“ една от областите на въздействие е партньорството „между иновативните предприятия и носителите на иновативния потенциал“. Политиката ще бъде насочена към „стимулиране на директното сътрудничество между изследователските организации и предприятията“.

- **Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г.:**

Приоритет 3.2. насочва усилията към: „Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество“, като на европейско ниво то: „... стимулира трансфера на опит и добри практики между публични институции, фирми и неправителствени организации, чрез реализирането на проекти от общ интерес и създаването на транснационални мрежи“.

- **Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014 – 2020 г. (ИСИС):**

Според стратегията: „Комерсиализацията на резултатите от научните изследвания е гаранция за пълноценен потенциал на държавната система за научни изследвания.“, като специален акцент се поставя върху предоставянето на „инвестиционна и консултантска подкрепа за разработване в предприятията на бизнес приложими научни изследвания.“ Препоръчва се насърчаване на „трансфера, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от публичната научноизследователска дейност“, което е „от решаващо значение, за да може научните изследвания в България да генерират значително икономическо въздействие“.

- **Принос към Стратегията за интелигентна специализация в областта на научните изследвания и иновациите на Република България:**

„За да се подпомогне по-широката комерсиализация на НИРД, трябва да се търсят политики, които насърчават разкриването и монетизирането на интелектуалната собственост и партньорствата между университетите и индустрията. Насърчаването на трансфера, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания са от решаващо значение, за да може изследователската система на България да генерира значително икономическо въздействие.“

- **Регионална иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г. (Северен централен район):**

„... районът има нужда от трансфер на ноу-хау и технологии“. Препоръчва се: „Развитие на клъстери, основани на иновациите и трансфера на знания и технологии“.

В Плана за действие за прилагане на Стратегията Приоритети 3. е насочен към: *„Укрепване на трансграничните и транснационалните връзки на региона с цел развитие на възможностите за синергия и сътрудничество“, като Мярка 1. се предвижда: „Изграждане на нови и/или участие в съществуващи европейски и регионални мрежи за трансфер на знания, технологии и обмен на добри практики.“.*

- **Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2025 (Проект):**

Стратегията е насочена към предоставяне на: *„...нов тласък на повече системни и ефективни механизми за трансфер на знания и технологии“.* Инициативите следва да водят до *„...създаване на начини за комерсиализация на резултатите от научните изследвания ...“.*

- **Национална пътна карта за научна инфраструктура:**

Необходимо е да се създадат: *„устойчиви модели на публично-частно партньорство“* чрез *„трансфер на знания и технологии от чисто фундаментални модели, симулации и изследвания към приложни във всички области на приложение“.* С реализирането на картата ще се стимулира *„интернационализиране на изследванията и иновациите“* и ще се създадат *„условия за бърза комерсиализация на научни продукти и услуги, което ще увеличи динамиката на икономическото развитие“.*

- **Мандатна програма на Ректора на Стопанска академия за периода 2016 - 2020 г.:**

Сред водещите цели на висшето училище са: *„Отваряне на Стопанска академия към международното образователно и научно пространство“* и *„Изграждане на трайни институционални контакти със съсловни и професионални организации...“.*

В Приоритет „Научни изследвания“ чрез втора цел усилията се насочват към: *„Поддържане и разширяване на устойчиви връзки на Академията с бизнеса и публичния сектор и стремеж към по-висока приложимост на създадените научни продукти“.*

- **Стратегия за развитие на научноизследователската дейност на СА „Д. А. Ценов“ 2014 – 2020 г.:**

Стратегическа цел (до 2020 г.) е: *„Развитие на научноизследователския потенциал на Академията, подобряване на качеството и въвеждане на високи академични стандарти при осъществяване на научните изследвания с оглед успешното им реализиране на пазара на научна продукция”,* като чрез втора цел се акцентира върху: *„Поддържане и разширяване на устойчиви връзки на Академията с бизнеса и публичния сектор, и ориентиране към по-висока приложимост на научните продукти”*.

- **Стратегията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за включване в процеса на интернационализация за периода 2014 – 2020 г.:**

Сред основните цели на стратегията са: *„Разкриване на перспективите за развитието на международните връзки”, „Очертаване на приоритетните области за развитие на кооперирането с чуждестранни университети”* и *„Извеждане на реалните полета на действия и на сътрудничество – създаване на стратегически партньорства с чуждестранни университети”*.

Стратегически направления за реализиране на целите са: *„Разработване на съвместни образователни и научно-изследователски проекти ...”; „Участие в проекти на ЕС за трансгранично сътрудничество, включително проекти, свързани с Европейската Дунавска стратегия”*.

Като основно поле на действие се идентифицира: *„Участие в международни университетски мрежи в областта на знанието, образователните технологии, създаване на капацитет, трансфериране и десеминация на знания, добиване на нови знания”*.

- **Стратегията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за дистанционно обучение:**

Подцел 1. *„Качеството на образователния продукт“* акцентира върху използването на нови стандарти за високо качество, електронна платформа и мерки за мотивиране на управленския, академични, административния състав на висшето училище, което съдейства за стимулиране и улесняване трансфера на висококачествено ново знание.

Очертаната стратегическа рамка с основните акценти в най-важните документи на европейско, национално и вътрешноинституционално ниво е доказателство за важността и ролята на резултатите от научните изследвания за социално-икономическото развитие и постигането на многопосочни ползи за всички заинтересовани страни – държава, публични институции, висши училища, предприятия и др. Доказателство за отговорното отношение на висшето училище към промените в научноизследователската сфера и икономиката, както и за адекватното и своевременно поведение на промяна спрямо предизвикателствата на икономическата и научноизследователската среда, е вграждането на новите моменти в стратегическите документи на Академията, част от които е и настоящата Стратегия.

2. Правна рамка

Правната рамка, която е отчетена в контекста на стратегията, обхваща съществуващите в областта на интелектуалната собственост, висшето образование и научните изследвания *законови и подзаконовни актове на европейско, национално и вътрешноинституционално ниво, международни конвенции и спогодби и др.*

В процеса на подготовка на Стратегията са отчетени постановки в следните нормативни актове:

- **Законови в областта на интелектуалната собственост, електронната среда и договорните отношения**, които дефинират рамката, в която висшите училища могат да оперират с резултатите от научните си изследвания по начин, позволяващ им да ги експлоатират и комерсиализират без да се нарушават авторски, сродни, патентни, договорни и др. права:

- Закон за патентите и регистрацията на полезните модели (ЗППМ).
- Закон за авторското право и сродните му права (ЗАПСП).
- Закон за марките и географски означения (ЗМГО).
- Закон за защита на конкуренцията.
- Закон за електронния документ и електронния подпис.
- Търговски закон.
- Закон за задълженията и договорите.

- **Закон за висшето образование:**

Чл. 21, ал.1. на ЗВО дава *„право на сдружаване с други лица, както и на създаване на търговски дружества за целите на стопанската реализация на резултати от научни изследвания и обекти на интелектуална собственост със собствени средства“*, което е предпоставка за осигуряване на разнообразие от форми за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания.

- **Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност:**

Чл. 9, ал 1. от Наредбата предоставя възможност на ВУ да насочват финансов ресурс за *„заплащане на лицензи за софтуерни продукти ...; абонаменти за достъп до международни бази данни; поддръжка на патенти и други права на интелектуална собственост по текущи или успешно завършили проекти; ... извършване на дейности по трансфер на технологии и знания“*, което съдейства за осигуряване на част от необходимите средства за формиране на благоприятни предпоставки за многопосочна активност в подкрепа на трансфера на знания, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания.

Вътрешната нормативна уредба, с която е съобразена Стратегията, включва:

- **Правилник за устройството и дейността на СА „Д. А. Ценов“, Свищов:**

Съгл. чл. 5, ал. 1. в Академията действа *„система от вътрешни правила за защита на интелектуалната собственост при реализацията на резултатите от научните изследвания и другите обекти на интелектуална собственост“*.

- **Правилник за прилагане на ЗРАС в Стопанска академия:**

Към изискванията за израстване в академична длъжност са включени: *„публикации и научноприложни разработки; научноприложни приноси; цитирания в научни публикации; участие в научноизследователски проекти и научни форуми; членство в авторитетна творческа и/или професионална организация в съответната научна област; научноприложни разработки; приложени в практиката резултати от научни изследвания; научни публикации в международни издания”*, като по този начин се съчетава стимулиране на кариерното и научноизследователското развитие и трансфера на резултатите от научните изследвания.

- **Правилник за дейността на Института за научни изследвания:**

Сред целите на ИНИ е *„Създаване на нови знания и научно-приложни продукти за нуждите на практиката и за развитие на обучението”*, реализирането на която се осъществява посредством съвкупността от дейности по програми и проекти за насърчване на научните изследвания и технологичния трансфер. Чрез Центъра за трансфер на технологии към ИНИ се *проучват възможностите и осъществява трансфера на научни продукти и резултати от научноизследователската дейност на Академията в бизнес практиката, публичния сектор, неправителствените организации и други институции в страната и чужбина.*

- **Правилник за прилагане на Европейската харта на учените в Стопанска академия „Д. А. Ценов“:**

Ангажимент на учените е *„научните изследвания да бъдат разпространявани и използвани, трансферирани в други научни среди или, ако е подходящо, комерсиализирани”*.

- **Правилник за прилагане на Кодекса за поведение при назначаване на изследователи в Стопанска академия „Д. А. Ценов“:**

Извършваната оценка при подбора на изследователи се осъществява на база съвкупност от показатели, *компетенции относно „работа в екип” и „трансфер на знания”*.

- **Правилник за интелектуалната собственост на СА „Д. А. Ценов“, Свищов и Правилник за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания на СА „Д. А. Ценов“, Свищов.**

Правилниците са разработени в съответствие с *Препоръка на Комисията от 10 април 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и Кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации* и регламентират дейността на Академията в рамките на провежданите институционални политики за интелектуална собственост и експлоатация и комерсиализация на резултатите от научни изследвания на висшето училище.

Регламентирано е цялостното поведение на академичния и неакадемичния състав, докторантите и студентите да спазват етичните и публикационните норми при експлоатация, комерсиализация на резултати от научни изследвания, като тези постановки са залегнали в *Етичния кодекс на преподавателите и служителите в СА „Д. А.*

Ценов“, *Етичните правила на отделните издания на СА „Д. А. Ценов“* и *Вътрешни правила за функциониране на редакционните съвети на научните издания.*

Възможностите за публикуване при спазване на нормативната уредба в областта на авторското право, свързани с трансфера на знания, се основават на националното законодателство и са разписани в *Правилника за организация на издателската дейност в Академично издателство „Ценов“* и *Правилника за издаване на учебна литература в Академично издателство „Ценов“ към СА „Д. А. Ценов“*.

Стратегията е съгласувана с приетите правилници, регламентиращи дейността на различните центрове и звена в Академията, имащи връзка с трансфера на знания и експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания: Център за международна дейност, Център за магистърско обучение, Център за следдипломно и факултативно обучение, звено „Дигитални иновации“ и др.

Въз основа на приетата нормативна уредба предстои последващо приемане на пакет от подзаконови (ненормативни) актове за осигуряване оперативното изпълнение на целите и дейностите в стратегическите документи на висшето училище (процедури, инструкции, правила, типови документи и др.).

II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМАТА ЗА ТРАНСФЕР НА ЗНАНИЯ И КОМЕРСИАЛИЗАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“

1. Институционална рамка

Участници в процеса на експлоатация и комерсиализиране на резултатите от научноизследователска дейност на висшето училище са различни структурни звена на Академията, индивидуални изследователи, постдокторанти, докторанти и студенти, изследователски и проектни екипи от членове на академичния състав на висшето училище и/или в сътрудничество с други висши училища и изследователски организации, с експерти и специалисти от практиката.

Общата координация и цялостното управление на дейностите по експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания се осъществява от Център за трансфер на технологии (ЦТТ), част от структурата на Института за научни изследвания. Към висшето училище са създадени две фирми с пряка връзка към трансфера и комерсиализацията на резултати от научни изследвания: Център на практико-приложни изследвания „Бъров“ ЕООД и „Свищовска академия“ ЕООД. Съвместни предприятия, „спин-оф“ или „старт-ъп“ фирми за комерсиализация на резултати от научни изследвания към момента не функционират. Не се реализират публично-частни партньорства.

Създадената в Академията институционална среда благоприятства реализирането на успешни процеси по трансфер на знания, а в определена степен – и на комерсиализация на резултати от научни изследвания. Налице е интегритет от функционална гледна точка. Информацията обаче се набира, съхранява и използва локално, в рамките

на отделни звена, или едновременно в няколко звена – на части, според потребностите и функциите им в оперативен порядък.

Липсва система за цялостно управление на информацията, свързана с източниците, наличния потенциал за трансфер и комерсиализация по тематични области и капацитет за извършване на експертна, консултантска и обучителна дейност, насочена към бизнеса и публичните институции. Това затруднява установяването на възможностите, които висшето училище има, да предоставя специализирани услуги и да реализира институционални ползи. Необходимо е набелязване на мерки за изграждането и въвеждането в действие на подобна система.

2. Човешки ресурси

Основни участници в процеса на експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания са академичният състав и докторантите в Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов.

Академичният състав обхваща преподаватели на основен трудов договор (ОТД) и назначени по друг договор (вж. табл. 1). Данните за преподавателския състав за периода 2010 г. – 2015 г. показват, че числеността на академичния състав (общо и по групи) постепенно намалява, достигайки най-ниски стойности към края на 2015 г.

Таблица 1

Академичен състав на Стопанска академия за периода 31.12.2010 г. – 31.12.2015 г.

(брой)

Преподаватели	Към 31.12.					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
На ОТД, в т.ч.:	251	245	242	232	226	210
- хабилитирани	110	103	106	102	99	80
- нехабилитирани	141	142	136	130	127	130
По друг трудов договор	19	23	8	8	10	15
Общо:	270	268	250	240	236	225

Независимо от неблагоприятната тенденция за общия състав, Академията разполага с достатъчен брой преподаватели на ОТД във висшето училище, които да участват активно в процесите на трансфериране и комерсиализация на резултати от научни изследвания.

Активен участник в трансфера на знания са и **докторантите**, във връзка с представяне на предложения за усъвършенстване на практиката на публичния и бизнес сектора. За периода 2009 г. – 2015 г. дисертационни трудове са защитили 85 докторанти за всички форми на обучение. В началото на 2016 г. общият брой на обучаваните в ОНС „доктор“ е 158 докторанти.

За анализирания период над 200 представители на бизнеса и публичните институции са имали достъп до дисертационни трудове на докторанти и са дали оценка за качеството и значимостта на съдържащите се в тях нови знания. В Академията обаче липсва информация: за броя на фирмите/институциите, въвели (изцяло или отчасти)

новото знание в своята практика и за реализираните ефекти от него; за публичните институции, интегрирали в дейността си направени предложения или инкорпорирани инструменти за въздействие в публичните политики на база новото знание, съдържащо се в дисертациите. Не се намира информация за броя и отрасловата принадлежност на фирмите/институциите, в които придобилите докторска степен са започнали работа, за вида на звената и наименованието на конкретните позиции. В Академията липсва система за проследяване наличието на интерес към дисертационните разработки, което също представлява „тясно място” в информационната система за потенциални източници за комерсиализация. По косвен път се правят обобщения за броя разработки, които вероятно ще намерят приложение в практиката, на база най-вече брой докторанти, обучавани в задочна форма.

Необходимо е да се създаде системата за проследяване на резултати и за засилване интензивността на връзките „наука – практика”, включително чрез поддържането на контакти с докторанти, започнали работа след защита на дисертационните си трудове, и/или с преподаватели, предпочели да сменят сферата на трудовата си реализация извън висшето образование.

В Академията липсват данни за информираността на преподавателите/изследователите относно възможностите за комерсиализация на резултатите от научните им изследвания, както и за интереса им да извършват експертна и консултантска дейност с посредничеството на висшето училище. Не са организирани и обучения или информационни срещи на подобна тематика.

3. Проекти

Важен източник на нови знания за обслужване процесите на трансфериране и комерсиализация са реализираните научноизследователски проекти. През периода 2010 г. – 2015 г. доминиращата част от проектите са осъществени със средства от държавната субсидия за присъща НИД: 213 проекта на обща стойност малко под 870 хил. лв. (вж. табл. 2).

Таблица 2

Проекти, финансирани със средства от държавната субсидия за присъща НИД, и изследователи, участвали в тях, за периода 2010 г. – 2015 г.

(брой)

Година	Участници в проекти				Проекти		Публикации в резултат на изпълн. на проектите	
	Преподаватели/ изследователи на ОТД в СА	Преподав./ изследоват. извън ВУ	Докторанти	Студенти	Общо	Стойност, лв.	Общо	В т.ч. в чужбина
2010	89	16	12	50	38	154921	82	12
2011	136	29	31	70	54	176300	146	11
2012	118	21	29	49	38	168617	100	3
2013	73	20	21	49	27	200815	57	5
2014	80	5	32	43	22	169278	69	15
2015	119	3	45	45	34	130218	82	13

Данните показват, че участието на преподаватели, студенти и докторанти от Академията в научноизследователски проекти, финансирани с публични средства от този източник, е сравнително устойчиво през целия анализиран период. Намалява единствено броят на изследователите извън състава на висшето училище.

Изследователските проекти, изпълнявани от преподаватели на Академията, са в областите на научен интерес, развивани от висшето училище, а проучванията са свързани с атрактивни теми и практически проблеми в актуални области в сферата на икономиката, администрацията и управлението. Акцентът се поставя върху съвременни теоретични постановки, концептуални и емпирични модели, идеи и предложения за усъвършенстване на публичните политики в национален и регионален план, както и конкретни бизнес решения. Част от резултатите по проектите за частично финансиране на научни форуми са свързани с разпространение на новото знание. В резултат на реализираните проекти са създадени условия за публикационна активност и дискусии по актуални проблеми на науката и практиката; в определена степен е подпомогнат процесът по включване във формални и неформални научни мрежи и научни дружества чрез осигуряване на среда за контакти между представители на СА и чуждестранни учени, представители на институциите и бизнеса; укрепени и разширени са партньорски взаимоотношения с научни и стопански организации от страната и чужбина; създадени са бази данни с публикации; осигурен е достъп до информационни ресурси за ползване на специализирана платформа за управление на проекти и до бази данни чрез абонамент за 2016 г. на колекцията Business Source Complete от базите данни на EBSCO Publishing. Посочените факти са свидетелство за позитиви в посока трансфер на знания чрез свободно разпространение на научноизследователските резултати. Липсва комерсиалният момент. Не се отчита реален принос за бизнеса. Липсва и заявен интерес от практиката. Не са създадени на тази основа комерсиализационни двупосочни връзки от типа „висше училище – бизнес“.

Последните промени в нормативната уредба¹ за начина, по който ще се определя ежегодният размер на средствата за финансиране на присъщата на Академията НИД са основание да се прогнозира намаляващ размер на публичните средства с подобен източник на финансиране и увеличаване на дефицита от парични ресурси за създаване на ново знание чрез подобен вид проекти. Тези промени ще доведат до нарастване ролята на комерсиализацията на резултатите от научни изследвания като източник на допълнителни финансови средства за изследователска дейност.

През периода не са реализирани проекти на партньорски принцип с трети страни, както и проекти на принципа „възлагане на поръчка“ или „спонсориране“, т.е. ново знание чрез съвместна дейност не е създадено и търговски ползи не са реализирани. Активност в тази посока може да се търси на равнище отделни преподаватели и изследователи, но не и на институционално ниво. Проблематично е слабото присъствие на Академията в международното проектно пространство, в посока индивидуални или съвместни проекти с чуждестранни партньори. Подобна картина крие опасност от: ограничени възможности за комуникационна активност в международен план, недоста-

¹ Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност.

тъчно забележимо присъствие в международните мрежи и асоциации, неразпознаваемост в международното научно пространство, липса на предложения за включване като партньор в международни проекти, липса на капацитет и референции за управление или координиране на значими международни проекти и др.

Отчита се общ недостиг на финансови средства за осигуряване на активен научноизследователски процес, подпомогнат от висшето училище, което налага потребност от търсене на варианти за увеличаване на размера и диверсифициране на източниците на финансиране, най-вече чрез *комерсиализация на научноизследователските резултати, насочена към обслужване на бизнеса и публичните институции*. Необходими са подкрепящи действия и стимули за поддържане и повишаване интереса на изследователите към научноизследователските проекти, което да формира позитивни предпоставки за създаване на нови знания с приложен компонент на входа на трансферния и комерсиализационния процес.

4. Публикационна дейност и цитируемост

СА „Д. А. Ценов” разполага с ресурси и предлага благоприятна среда за разпространение на резултатите от научноизследователската дейност чрез поддържане на собствени фондове, печат, интернет носители и други. Издателската дейност на Академията се изпълнява от Академично издателство (АИ) „Ценов”.

Стопанската академия поддържа следните собствени издания: сп. „Годишник на СА „Д. А. Ценов”; сп. „Икономика 21” (двуетично); сп. „Народностопански архив” (двуетично); сп. „Бизнес управление”; Библ. „Стопански свят”; сп. „Алманах „Научни изследвания”; ел. списание „Диалог” (мултиезично) и сп. „Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти”. Научните издания на висшето училище и собственото академично издателство предоставят възможности за поддържане на желаната публикационна активност.

През периода 2010 г. – 2015 г. във висшето училище са подготвени и издадени общо 4 130 публикации, от които 3 328 научни публикации и 802 учебници и учебни помагала (вж. табл. 3).

Таблица 3

Научна продукция в Стопанска академия по видове за периода 2010 г. – 2015 г.

(брой)

Вид публикация	Година						За периода
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
1. Научни публикации	460	535	634	446	425	417	3328
1.1. Монографии	18	23	37	20	11	13	139
1.2. Студии	46	54	59	42	11	13	270
1.3. Статии	163	132	194	121	159	105	1039
1.4. Доклади	233	326	344	263	211	267	1828
2. Учебници и учебни помагала	140	86	116	141	96	96	802
3. Общо публикации	600	621	750	587	521	513	4130
4. В резултати на изпълнени проекти:	82	146	100	57	69	64	518
- в т.ч. в чужбина	12	11	3	5	15	13	59

Данните показват нарастване в обема на научната продукция до 2012 г., след което интензивността в публикационната активност спада, особено по отношение на студии и статии.

Колекции на издания на висшето училище са включен в **онлайн каталога на CEEOL** (Central and Eastern European Online Library - <http://www.ceeol.com/>). До **све-товните бази данни** на ВИНТИ, РАН, ИНИОН РАН, Thomson Reuters са изпратени за **включване в системите за рефериране** годишните течения на **периодичните издания на Академията** за периода 2010 г. – 2013 г. Изградена е и **виртуална библиотека Dlib.eacademy.bg** (<http://www.dlib.eacademy.bg>), която включва 1384 публикации в следните колекции: докторски дисертации, монографии, студии, статии, доклади, дипломни работи на студенти, учебници и учебни помагала.

Публикациите в издания на висшето училище, произлезли от проекти, и/или присъстващи в различни електронни бази данни, са свидетелство за бързо и разнородно публично представяне, но основно сред чисто научните среди. Тази публичност не намира по-широко продължение. Новите знания не винаги се използват за извършване на експертна и консултантска дейност, а приложението им в рамките на обучителната дейност е ограничено. Липсва достатъчно информация за по-пълноценно използване на новите знания като надграждащ елемент в последващи съвместни дейности и проекти с бизнеса и публичните институции. Научната продукция получава публичност, но са необходими допълнителни проактивни мерки, за да бъде по-разпознаваема като потребна на бизнеса и да носи икономически полза за Академията.

През периода 2010 г. – 2015 г. броят на цитиранията на публикации на изследователи от Академията е 5510, които обаче не са в издания, включени в SCOPUS и Web of Science. Интересът към Интернет пространството като среда за публикуване нараства. Не може обаче да се посочи забележимо увеличение на публикациите в електронни издания извън Академията. Липсва институционално издание с импакт фактор и/или импакт ранг. Сред възможностите за преодоляване на тези проблеми е подкрепа от страна на висшето училище за публикуване в подобни издания, повишаване езиковата подготовка на преподаватели и изследователи, насърчаване сътрудничеството и съвместното публикуване, подкрепа за публикуване в подобни издания и предприемане на действия за включване на издание на висшето училище във вторичните литературни източници.

Рестриктивните параметри на научноизследователската дейност, финансирана с публични средства, са в посока на ограничени средства и засилващи се изисквания за практическа приложимост. Недостатъчното финансиране на публикуването в чуждестранни издания и представянето на международни форуми не дава възможност за широкообхватен трансфер на знанията. Необходимо е в близко бъдеще да се търси не просто още един, а съвкупност от разнородни източници на финансиране, да се привлечат множество партньори с капацитет, включително финансов ресурс, както и да се предлагат атрактивни инструменти, които да приближат Академията до бизнеса.

5. Форуми

Стопанска академия организира дейности и публични събития за популяризиране на научната продукция на висшето училище – конференции, семинари, кръгли маси, научни сесии, дискусии и др. (вж. табл. 5). През периода 2010 г. – 2015 г. в Академията са проведени значим брой научни изяви, привлекли за участие изследователи от множество висши училища и научни центрове от страната и чужбина. За целите на форумите се публикуват сборници с доклади, представени на съответните национални и международни конференции. ИНИ ежегодно организира публични научни сесии, на които се представят резултати от научноизследователски проекти през съответната година.

Таблица 5

Научни конференции, кръгли маси, научни семинари и др., организирани от СА „Д. А. Ценов” през периода 2010-2015 г.

Категория	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Общо
I. Конференции и научни сесии (с публикации)							
1. Брой форуми	5	4	9	3	6	4	31
2. Брой отпечатани научни статии и доклади	219	628	392	327	295	409	2270
3. Брой автори	280	754	442	393	343	406	2618
3.1. Брой автори от СА, в т. ч.	120	369	305	208	229	250	1481
- преподаватели	102	273	200	180	142	162	1059
- докторанти	10	43	18	15	30	80	196
- студенти	8	53	87	13	57	8	226
3.2. Брой бълг. автори извън СА	60	208	61	52	63	88	532
3.2. Брой чуждестранни автори	100	177	76	133	51	68	605
4. Общ брой отпечатани страници в сборниците с доклади/резюмета	1 737	4 563	3 390	2488	2122	2951	17251
5. Брой отпечатани томове	5	9	11	5	7	6	43
II. Кръгли маси, срещи-дискусии, семинари и др.							
1. Брой форуми	13	20	39	35	36	12	155

СА поддържа достатъчен брой специфични форми за популяризиране на резултати от изследователски труд на академичния състав, докторантите и студентите на висшето училище. Същевременно, се осигурява достъп и до издания на други образователни институции и страни, заинтересовани от резултатите от научноизследователската дейност.

Участието в научни форуми е ограничено до национални изяви и слаба активност на международни конференции, семинари, специализации и др. извън страната. Новото знание получава ограничено по обхват поле за популяризиране, като в недостатъчна степен се използва от гледна точка на възможности за комерсиализация. Публикуването предимно на издания на български език са сред причините за слабата разпознаваемост на изследователите и на Академията като цяло в европейското и международното научно пространство, сред бизнеса и публичните институции извън страната. Недостатъчното финансиране на участието в международни форуми и публикуването в чуждестранни издания не дава възможност за широкообхватен трансфер на знания.

Висшето училище не присъства на форуми, организирани от бизнеса и не предлага достатъчно активно своето портфолио от консултантска, експертна и преподавателска експертиза.

6. Сътрудничество

Международно сътрудничество

Към началото на 2016 г. Стопанска академия се ползва със статута на Еразъм университет, член е на Асоциацията на европейските университети и на Асоциацията на икономическите университети от Югоизточна Европа и Черноморския регион. Академията поддържа партньорски взаимоотношения със 160 чуждестранни институции/университети от 39 страни): 96 междуинституционални договори за кредитна мобилност по програма Еразъм+, 62 двустранни договори и меморандуми за сътрудничество, 58 двустранни договори с чуждестранни висши училища от 28 държави с възможности за съвместни научни изследвания и публикуване на разработки.

На базата на сключени договорености се предоставят възможности за мобилност на преподаватели, изследователи, докторанти, студенти и служители, както и за публикуване на резултати от научни изследвания в чуждестранни издания или в съвместни издания с чуждестранни университети. Налице са възможности за покриване на част от разходите по публикуването на резултати от научни изследвания в чужди издания или представянето на резултати на форуми в чужбина. До момента се отчита нарастваща активност по отношение на международната мобилност за преподаватели, изследователи, студенти и служители. Тази мобилност е основно с цел набиране на опит и обмен на знания, без пряка адресност към възможности за комерсиализация.

Международното сътрудничество и договорните отношения на институционално ниво се интензифицират през последните години. В договорите обаче рядко присъстват клаузи, свързани с комерсиализацията на нови знания, а клаузите за съвместна научноизследователска дейност не са довели до интензивно трансфериране на новото знание. Условия са налице, но потенциалът им да създават резултати, които да се трансферират успешно и/или да водят до последващи съвместни инициативи почти не се използва. Като цяло, липсва научноизследователска продукция в резултат на: международно сътрудничество и договори, насочени към създаване на нови знания, които впоследствие да се трансферират към заинтересовани страни или да водят до постигане на комерсиален ефект.

Сътрудничество с бизнеса и институциите в рамките на страната

Стопанска академия осъществява многопосочно сътрудничество с представители на бизнеса и публичните институции в страната. Наред с неформалната комуникацията на академичния състав и докторантите по повод тяхна научноизследователска дейност, на институционално ниво и на ниво катедри са установени контакти и разписани партньорства под различна форма.

Неформалният характер на връзките от типа „**висше училище – бизнес – институции**“ намира израз в *преки неформални канали на взаимодействие*: съвместно организирани форуми и/или присъствие на бизнеса и публичните институции на тях, членство в мрежи и съвместни инициативи, организирани събития в рамките на обра-

зователния процес (посещения в реална работна среда) и др. В рамките на това направление на почти всички проведени форуми (конференции, кръгли маси, семинари, публични лекции на специалисти и експерти от практиката, дискусии по конкретни проблеми на бизнеса и публичните политики и др.) са присъствали представители на практиката. Комуникацията е била активна (178 инициативи), като заинтересованите страни са имали достъп до нови знания в областта на икономиката, администрацията и управлението. По принцип бизнесът и публичните институции участват във форуми на висшето училище; академичният състав и студентите в работна среда усвояват нови знания с практическа насоченост, но честотата на контактите, характерът и продължителността на взаимодействието, броят на самите участници не предполагат задълбочена и достатъчно ефективна и устойчива взаимовръзка, от която да произтекат съвместни начинания с по-значими многостранни ползи.

До голяма степен Академията осъществява взаимодействия с **формален характер** под формата на *склучени договори и меморандуми за сътрудничество*. Доминиращата част от тях са на ниво катедра от гледна точка тематични области на научноизследователските интереси и притежаваната експертиза. Към средата на 2016 г. на ниво катедра са сключени 42 меморандума за сътрудничество по повод образователна и научноизследователска дейност. От тях 23 са с бизнес организации, 7 – с институции на публичната власт (вкл. Администрация на Министерския съвет), останалите – с представители на финансови, застрахователни и митнически структури и компании, с институционални формирания на публичната власт. На ниво висше училище са сключени договори и меморандуми за сътрудничество с 19 средни училища, 30 фирми, 5 браншови асоциации (включително с КРИБ) и 5 представители на публичната власт. Академията е сключила меморандум за сътрудничество с две висши училища, като текат преговори и за нови споразумения.

Експертната и консултантската дейност се осъществява предимно на индивидуално ниво, на база лични контакти с представители на бизнеса и публичните институции, без институционална подкрепа и посредничество на Академията.

Профилът на сътрудничеството показва, че са налице контакти, създадени са договорни и партньорски отношения, но все още от този тип сътрудничество съвместни проекти не са реализирани. Заявеният интерес от страна на бизнеса е по-скоро декларативен, на принципа на сътрудничество, предимно в рамките на учебния процес, но не и за реализирането на икономически ползи за висшето училище. Необходими са действия за интензифициране на взаимодействието и повишаване продуктивността на партньорските отношения.

7. Членства в научни дружества и мрежи

Към 2015 г. в Академията се регистрирани 69 членства на изследователи в научни дружества, от които 59 са в редакционни колегии на научни списания, индексирани в EBSCO Publishing, а 10 – в редакционни колегии на научни списания, включени в международните бази данни. За отчетния период като институция СА членува в 4 международни научни мрежи, а на ниво членове на изследователския състав са отчетени 117 членства в научни мрежи. От тях 100 членства са в 20 международни

научни мрежи, а 17 – в една национална мрежа. Най-голям брой членства се поддържат в LinkedIn и ResearchGate (съответно 36 и 24 от всички регистрирани членства), в Academia (Academia.edu) – 5 членства, а в Google Scholar, RePEc и Toolbox.com членство поддържат по 2 изследователи. По едно членство се поддържа в 13 международни мрежи – Emerald Group Publishing, Innovation Global Network, Management Research Network (MRN), Mathematical Reviews / MathSciNet, National Bureau of Economic Research (NBER), SSRN, UNCTAD Virtual Institute on Trade and Development, ScienceDirect, CIO Research, 12manage.com – The Executive Fast Track, CustomerThink.com и Bersin by Deloitte и Соционет (свързан с мрежата RePEc). В мрежа с Финансовый университет при правителстве Российской федерации, кафедра «Бухгалтерский учет» – 16 членства. В мрежа между „Финансово-счетоводен факултет“ (ИУ – Варна) и катедра „Счетоводна отчетност“ (СА) членуват 17 изследователи.

Членството в научни мрежи и дружества е съдействало за активен трансфер на знания. Сътрудничество в рамките на някои от мрежите е довело до създаването на съвместна научна продукция под формата на студии и монографии. Пред вид факта, че част от членствата са на едни и същи преподаватели, реалният брой на лицата, членуващи в дружества и мрежи е по-малък. Това е основание да се твърди, че съществуват значителни резерви в тази посока. Чрез различни инициативи, включително информационни, потенциалът на мрежите и дружествата може да се използва в по-голяма степен и за трансфер, и за комерсиализация на резултатите от научните изследвания. Допълнителни предимства могат да се реализират чрез активност в социалните мрежи, използване на технологичните платформи и облачните услуги.

Съществуват контакти и партньорства в региона на Долен Дунав, които са насочени към участие в мрежи и реализиране на образователни и научноизследователски цели на Висшето училище. Икономически ползи от търговска дейност не са реализирани.

Обобщения и изводи:

Посочените данни са основание да се направят следните **обобщения и изводи:**

Стопанска академия разполага със:

- *значителен човешки потенциал за създаване на нови теоретични знания;*
- *голям брой издания и разнородни форми на популяризиране на новите знания сред широк кръг заинтересовани страни;*
- *множество международни договорености за сътрудничество и мобилност и членства в мрежи;*
- *многопосочна икономическа експертиза в областта на икономиката, администрацията и управлението с възможност за трансформиране на новите знания в полезни за бизнеса и публичните институции работещи решения.*

Формулираните позитивни резултати могат да се идентифицират като силни страни на висшето училище при осъществяване на цялостния процес на трансфериране на нови знания и комерсиализация на резултати от научни изследвания. Акцентът е върху разпространение на новите знания и прилагане на авторското право и сродните

му права най-вече в рамките на образователния процес, без да е насочен в достатъчна степен към експлоатация и комерсиализация за бизнеса.

Липсва надграждащият етап и завършеност в организацията и реализацията на общия процес на трансфер на знания и комерсиализация на резултатите от научни изследвания.

Въз основа на представените данни, като **причини** за проблеми, свързани с процесите по експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания във висшето училище, могат да се посочат следните:

Вътрешни:

- *Не се извършват в достатъчна степен проактивни действия за разпространение на резултатите от научни изследвания сред бизнеса, които впоследствие да доведат до прилагането им практиката.*
- *Липсват разпознаваеми атрактивни стимули за активно включване на преподаватели/изследователи, докторанти и студенти и интензивно трансфериране на постигнатите научни резултати до заинтересованите страни (включит. реализиране на икономически ползи от тях).*
- *Необвързаност на реализираните научни форуми с възможности за последващо трансфериране на споделеното знание и негова търговска реализируемост.*
- *Сътрудничество и договорни отношения на национално и международно ниво, без достатъчно голям принос към процесите на комерсиализация.*
- *Недостатъчна разпознаваемост в международното научно пространство в резултат на малък брой публикации в чужди издания и недостатъчна цитируемост в чуждестранни издания, включени във вторични литературни източници.*
- *Липса на широкообхватна структурирана информация за параметрите на процесите по експлоатация и комерсиализация на резултати от научноизследователска дейност, както и за реализираните икономически/социални/екологични ефекти от тях.*
- *Липса на система за проследяване интереса на практиката към резултати от научни изследвания и информационната система за потенциални източници за комерсиализация.*
- *Липса на единна система за управление движението и използването на информацията, свързана с цялостния институционален процес на трансфер на знания, експлоатация и комерсиализация на резултатите от научни изследвания.*
- *Нормативна уредба, в процес на актуализиране – неразработени процедури, правила, инструкции, типови документи и др., които да осигурят оперативното реализиране на процесите, свързани с трансфера, експлоатацията и комерсиализация на резултатите от научните изследвания.*
- *Недостатъчно активно присъствие на Академията на форуми, организирани от бизнеса – изложения, панаири, биеналета и др.*

Външни:

- Недостатъчен брой заявки от практиката за използване експертизата на Академията в областта на икономиката, администрацията и управлението от страна на Академията.
- Липса на траен интерес от бизнеса за съвместни дейности с Академията.
- Реализирани сътрудничества между Академията, други висши училища, публичните институции и бизнеса, извън полето на които е комерсиализация.
- Недостатъчен външен ресурс и неизползвани в максимална степен възможности за привличане на финансови средства в подкрепа дейностите на Академията.
- Непълно използване потенциала на научните мрежи и дружества за привличане на външни участници в институционалния процес на експлоатация и комерсиализация на научноизследователските резултати.
- Недостатъчна степен на въвличане на бизнеса и публичните институции в образователните и научно изследователските дейности на Академията като проактивна мярка за последващо обратно сътрудничество в подкрепа процеса на комерсиализация.

Установените проблеми са база за дефиниране на бъдещите намерения на Академията в тази област и за тяхната конкретизация под формата на визия, цели, приоритети и мерки за реализиране на стратегията.

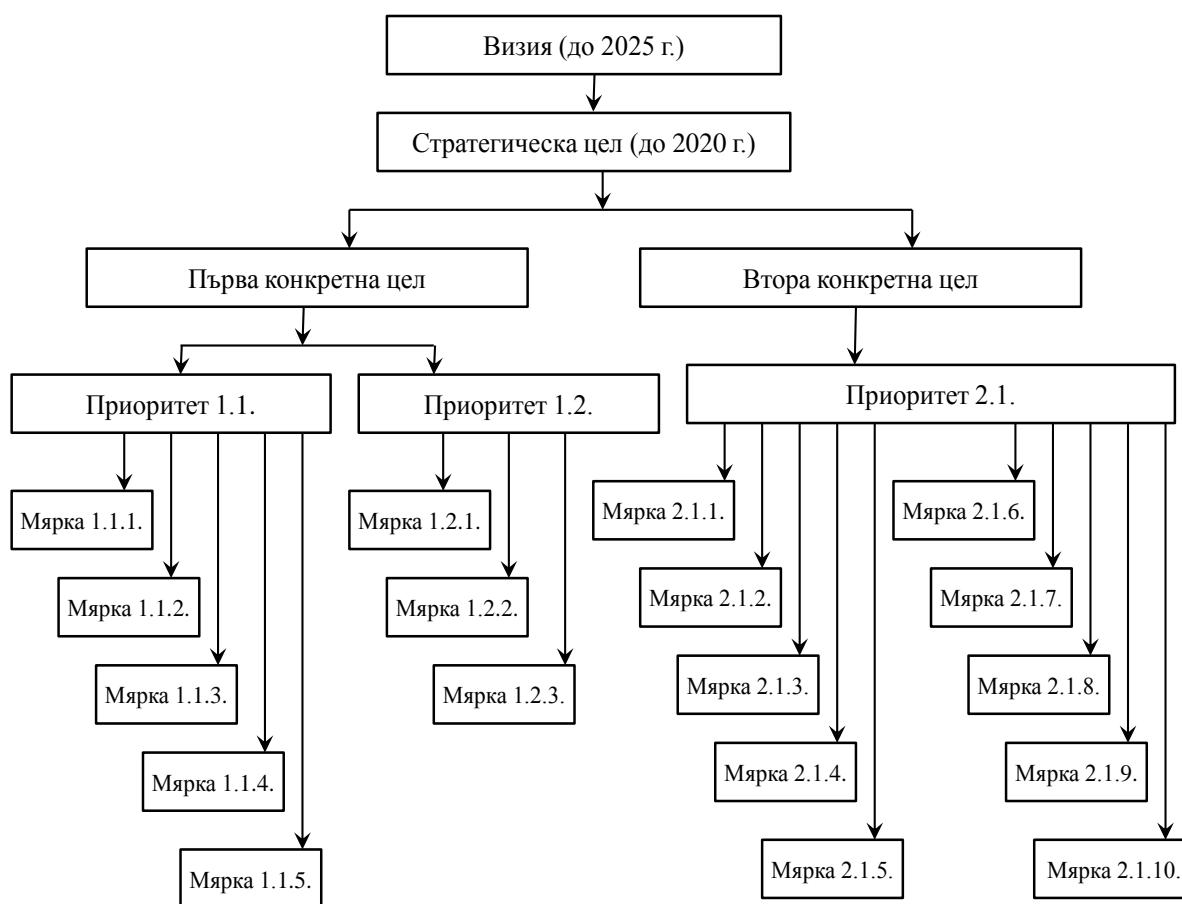
Акцент на настоящата Стратегия са **интервенции в следните направления:**

- Промени във вътрешната среда и въздействия върху състава на Академията: Активизиране участието на академичен и неакадемичен състав, докторанти и студенти в процеса на експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания чрез промени във вътрешната среда.
- Въздействия върху външни заинтересовани страни и върху взаимодействията с тях: Интензифициране на експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научни изследвания чрез разширяване и задълбочаване на контакти, сътрудничества, проектни инициативи с практиката и други висши училища.

III. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА СТРАТЕГИЯТА

Настоящата Стратегия конкретизира и допълва Стратегията за развитие на НИД на Академията, Политиката за интелектуална собственост и Политиката за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научни изследвания. Тя се базира на очертаните в нея намерения за усъвършенстване на научноизследователската дейност и повишаване качеството на резултатите от нея.

Стратегията е разработена при следване йерархичния принцип на подреждане на целите, приоритетите и мерките, а именно:

Фигура 1. Йерархична структура на визията, целите, приоритетите и мерките

1. Визия

Промените в научноизследователското пространство и в поведението на отговорните институции доведоха до промени в съответните политики на национално и европейско и до изменения в нормативната уредба, което провокира създаването на нови инструменти за въздействие и нови възможности на висшите училища за използват пълноценно своя експертен и институционален потенциал за създаване на многопосочни ползи за икономиките и обществото. В подобна среда нараства ролята на висшите училища като генератор на идеи, като източник на ново знание, като отправна точка за стартиране на успешен бизнес чрез академично познание. Нарастват и очакванията на обществото висшите училища да създават добавена стойност и да имат по-съществен принос за научно-техническото и иновационното развитие и за растежа на икономиките. Академията се стреми да даде бърз и адекватен отговор на новите реалности и да използва по-добре новите възможности. Тя си поставя високи стандарти като предпоставка за достигане на желаната Визия.

Визия (до 2025 г.):

Превръщане на Стопанска академия в активен участник в процесите на трансфер на знания и комерсиализация на резултати от научни изследвания, съчетавайки академични традиции и интелигентни решения на база институционален капацитет, човешки потенциал и активно сътрудничество

Условия за реализиране на визията са:

- значимостта на създаваното научно познание, оценено чрез „цитируемост в реферирани издания“;
- ясно изразеният приложен елемент, свидетелстващ за „силна практическа насоченост“;
- многопосочната активност на институционално и индивидуално ниво, на база контакти, договори, съвместни инициативи, проектна активност, мрежови връзки, стимули, дигитална среда и др.

Поставянето на високи стандарти на входа ще създаде по-добра академична и научноизследователска среда, която да провокира интереса на бизнеса. Сътрудничеството в областта на научноизследователската дейност, както и в дейностите по трансфер и комерсиализация на знания, между Академията и трети страни, следва да се поощряват и да се базират на ясна договорна основа, коректни партньорски отношения и справедлив достъп до интелектуалната собственост, което би създавало позитивни предпоставки за участие в Център за върхови постижения и Център за компетентност. Това би осигурило повишаване имиджа и запазване на добрите позиции, би осигурило бъдещото развитие на Академията като привлекателно място за създаване на ново знание, за широко и ефективно дисеминиране на научните постижения и за генериране на икономически ползи чрез добре функционираща система за закрила на интелектуалната собственост, адекватна мрежа от ресурси и източници на финансиране.

2. Стратегическа цел

Настоящата Стратегия цели постигане на институционално развитие чрез съчетаване на установени традиции и опит и повсеместно въвеждане на адекватни на съвременните реалности решения във всички дейности на висшето училище. Стремехът е на тази база да се разширят и създадат нови възможности за формиране на устойчиви процеси за трансфериране на нови знания и за експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания.

Стратегическа цел (до 2020 г.):

Превръщане Академията в ключов участник в триъгълника на знанието чрез ефективно и ефикасно трансфериране на новото знание и комерсиализиране на значими практико-приложни резултати от научноизследователска дейност.

При реализиране на Стратегическата цел в Академията ще се създадат позитивни предпоставки за последващо развитие на средата за научни изследвания, което да благоприятства и съдейства за *развитие на научноизследователския потенциал на Академията, за повишаване качество на научната продукция и на академичните стандарти при осъществяване на научни изследвания.*

Стратегическата цел обвързва институционалните усилия и ресурси за реализиране на **две конкретни цели**, детайлизирани в **три приоритета**. Към всяка конкретна цел и съответни приоритети (там, където е приложимо) са разписани мерки, дефиниращи възможните интервенции.

3. Конкретни цели

Първа конкретна цел:

Развитие на вътрешния капацитет за трансфер на знания и комерсиализация на резултати от научни изследвания на Академията

Приоритет 1.1.

Създаване на благоприятна вътрешна среда за трансфер на знания и комерсиализация на резултатите от научните изследвания

Мярка 1.1.1.

Допълване на вътрешната уредба, свързана с експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от академичните научни изследвания

Предвижда се разработване и приемане на пакет от процедури, правила, инструкции, типови документи и др., дефиниращи оперативното изпълнение на политиката на Академията в областта на експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научни изследвания.

В допълнение ще се разработят регистри и стандартизирани документи, свързани с управлението на интелектуалната собственост, трансфера на знания и експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания на Академията.

Мярка 1.1.2.

Развитие на интерактивна вътрешна среда за участниците в трансфера на знания

В Академията ще е разработят и въведат механизми за вътрешноинституционално взаимодействие и общо координиране на трансфера на знания, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научни изследвания.

Усилията ще бъдат насочени към подобряване на взаимодействието и координацията на Център за трансфер на технологии към ИНИ с останалите структурни звена във висшето училище (Център за международна дейност, Център за следдипломно и факултативно обучение, Център за дистанционно обучение, де-

канатите и катедрите) за идентифициране и използване на възможни полета за действие и привличане на нови участници в процеса на експлоатация и комерсиализация на резултатите от академичните научни изследвания.

Предвижда се реализирането на инициативи за активно комуникиране и сътрудничество между всички заинтересовани страни в рамките на висшето училище на базата на вътрешна комуникационна мрежа за усъвършенстване на информационния поток, документооборота и движението на изследователи и ресурси, съгласно организационно-управленската структура на Академията и тематичните направления, съсредоточени в катедрите. Дейността на Клуб „Предприемачество и иновации” ще се интензифицира в посока активно участие на студентите и докторантите.

За хармонизиране елементите на средата и активно включване на заинтересованите страни (академичен и неакадемичен състав, докторанти, студенти) в рамките на висшето училище ще се прилага схема за взаимодействие между всички участници в процеса на използване и комерсиализация на резултати от научните изследвания, като ще се разширят ангажиментите на отдели звена в Академията в подкрепа дейността на ИНИ.

Мярка 1.1.3.

Изграждане на система за проследяване на резултатите от дейностите по веригата „научни изследвания – резултати – интерес на бизнеса и публичните институции – трансфер на знания, експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания”

Мярката се свързва с разработване на набор от съгласувани документи за проследяване на резултатите от трансферните и комерсиализационните процеси на принципа на поетапно и многоаспектно оценяване на параметри и стойности за тези процеси на ниво звено и на общоинституционално ниво. За целта ще се набира широкообхватна структурирана информация за параметрите на процесите по експлоатация и комерсиализация на резултатите от научноизследователската дейност. Предвижда се да се създадат бази данни за и профили на заинтересовани от научноизследователските резултати страни; регистри за осъществена експертна, консултантска и обучителна дейност и др. информация.

Усилията ще са насочени и към набиране на информация за:

- фирмите, въвели (изцяло или отчасти) новото знание в своята практика и за реализираните ефекти от него;
- публичните институции, интегрирали в дейността си направени предложения или инкорпорирани инструменти за въздействие в публичните политики на база новото знание, съдържащо се в дисертациите;
- интереса на практиката към дисертационни разработки и фирмите и институциите, в които придобилите докторска степен са започнали работа;
- потенциални нови потребители на резултатите от научните изследвания.

Планира се провеждането на регулярни работни срещи и семинари във връзка с текущото изпълнение на предвидените в стратегията цели и мерки и своевременно предприемане на допълнителни действия при отчитане на забавяне или неизпълнение.

Мярка 1.1.4.

Създаване на платформа с отворен достъп за оптимизиране на връзката „Академия – бизнес – публични институции”

Усилията ще бъдат насочени и към изграждане на платформа за информиране, споделяне и ускоряване трансфера на знания; към използване опыта на новите свързващи и посреднически структури като Мрежи (алианси) за технологичен трансфер, както и изграждането на междуинституционална платформа с международен обхват на участващите партньори.

Академията ще насърчава отворения достъп до ново знание, като ще предприеме действия за въвеждане на изискване за публикуване в цифров формат, изграждане хранилища на знания, прилагане на нови модели за коопериране, например онлайн ръководства за публикуване в списания със свободен достъп и др.

Мярка 1.1.5.

Постигане на съответствие с изискванията за включване на издание на Академията в източници с импакт фактор/ранг

Импакт факторът (импакт рангът) е важен показател не само при оценяване значимостта на научните списания (особено при съпоставка с други списания от същата област). Той е и важен **търговски показател**, който привлича външни автори, създава имидж и носи допълнителни финансови ресурси за висшите училища. В тази връзка се предвижда активизиране дейността на главните редактори и редакционните съвети за разширяване географското покритие на авторите, привличане на международно признати учени в състава на международните редколегии, публикуване на разработки от авторски колективи с чуждестранни учени, както въвеждане на система за проследяване постигането на съответствие с останалите изисквания за включване на институционално издание във вторичните литературни източници – с импакт фактор (Web of Science) и/или импакт ранг (Scopus).

Приоритет 1.2.

Повишаване на експертния потенциал на Академията в областта на трансфера на знания и комерсиализацията на резултати от научни изследвания

Мярка 1.2.1.

Развитие на бизнес и предприемаческото образование и обучение

Образователните политики могат да стимулират развитието на бизнес и предприемаческите умения и да подкрепят връзките между Академията и частния сектор чрез различни механизми. Предвижда се провеждането на обучения на академичния състав и служителите за повишаване знанията, уменията и компетенциите в областта на предприемачеството, иновациите, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания като предпоставка за последващи активни действия в обратна посока – към бизнеса и публичните институции.

Планира се засилване сътрудничеството между Академията и бизнеса при обучението на студенти, специализанти и докторанти. Въвеждането на обучение по иновации, насочено към студентите и докторантите, ще съдейства за формиране на иновационна култура и създаване на ново поколение от професионалисти. Включването на предприемачи в образователния процес (представяне на предприемачески опит чрез изнасяне на лекции и участие в уъркишопове, майсторски класове и др.) ще съдейства за насочване предприемаческите идеи на младите хора към създаването на бизнес и създаване на стартиращи предприятия от завършващи студенти под ръководството на преподаватели (академични ментори). Принос за реализирането на мярката ще се търси и по линия на Мерки от 1.1.2. до 1.1.4.). Мярката е обвързана с Мярка 2.1.2. Консултантски център по икономика, администрация и управление и Мярка 2.1.3. Център по предприемачество в Академията от Стратегията за развитие на НИД.

Мярката обхваща и използването на иновативни докторски програми, финансирани от държавата, насочени към бизнеса и публичните институции, при активно включване на представители на практиката. Тези програми ще подпомогнат Академията да укрепи политиките за насърчаване предприемачеството, трансфера на технологии и др. Предвижда се и реализирането на съвместни иновативни магистърски програми с български и чуждестранни университети с приложен аспект на тематиката.

Акцент е и повишаване на чуждоезиковите познания на изследователите с цел активизиране публикуването на резултати от научни изследвания в чуждестранни издания.

Мярка 1.2.2.

Обмен на знания, опит и добри практики между изследователи от Академията и други висши училища в страната и чужбина

Мярката е насочена към увеличаване на експертния потенциал на висшето училище чрез споделяне на знания, опит и добри практики в областта на трансфера на знания и експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания.

Предвижда се регулярни събития, на които да се демонстрират успехи и постигнати резултати утвърдени висши училища в страната и чужбина, както и различни модели за ползите от съчетаване потенциала и възможностите на Академията, бизнеса и публичните институции.

Мярка 1.2.3.

Въвеждане на система от стимули за повишаване интереса на изследователите, докторантите и студентите за активно участие в експлоатацията и комерсиализацията на научноизследователските резултати

Акцентът се поставя и върху осигуряване на институционален механизъм за стимулиране активното участие на всички заинтересовани страни в трансфера на знания, експлоатация и комерсиализацията и предоставяне на гаранции за справедливо признаване на приноса им.

Предвиждат се действия за предоставяне на многоелементен пакет от стимули (финансови и др.) за повишаване на интереса към трансфера и комерсиализацията – за участие в международни форуми, проекти и мрежи, за публикуване в издания, включени във вторични литературни източници – с импакт фактор (Web of Science) и/или импакт ранг (Scopus), активност по линия на реализирани публично-частни партньорства, стартиране и функциониране на „спин-оф“ и др. търговски дружества.

Втора конкретна цел:

Привличане на външен капацитет за увеличаване възможностите на висшето училище за експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания чрез активно сътрудничеството с всички заинтересовани страни

Приоритет 2.1.

Формиране и развитие на многокомпонентна интерактивна система за взаимодействие при непрекъснато разширяващ се обхват на заинтересованите участници от външната среда

От съществено значение за постигане на устойчиви резултати и осигуряване на дългосрочни позитивни ефекти е ясно предварително дефиниране на допирните точки между Академията и бизнеса и на тази база – реализиране на многоаспектно сътрудничество

Мярка 2.1.1.

Участие на Академията в клъстерни формирования

Предвижда се установяването на контакти, включването в клъстери с участието на Академията, предприятия и други носители на трансферен и иновационен потенциал

Мярка 2.1.2.

Осъществяване на публично-частни партньорства

Мярката е насочена към развитие на установените партньорски отношения между Академията, публичните институции, предприятия др. чрез активни публично-частни партньорства на база експертния потенциал на висшето училище в областта на икономиката, администрацията и управлението.

Мярка 2.1.3.

Активизиране дейността на съществуващите и регистриране на нови търговски дружества

Академията ще активизира дейността на Центъра за практико-приложни изследвания „Бъров” ЕООД и възстановяване на „Свищовска академия” ЕООД. Предвижда се създаване на старт-ъп и/или спин-оф фирма, създаване на смесено предприятие или друга форма на търговско дружество за оптимизиране на комерсиализационните процеси в Академията и осигуряване на допълнителни източници за финансиране на научноизследователска дейност.

Мярка 2.1.4.

Реализиране на съвместни национални и международни проекти с пряка практико-приложна насоченост

Мярката е насочена към доразвитие на установените договорни отношения (включване на нови клаузи) и създаването на нови, в рамките на които акцентът е върху практико-приложни изследвания и реализиране на икономически ползи от постигнатите резултати.

Мярка 2.1.5.

Извършване на експертна, консултантска, обучителна и др. дейност от междудисциплинарни екипи или индивидуални преподаватели/изследователи

Предвижда се сформирането екипи с междудисциплинарен или тясноспециализиран характер за извършване на експертна и консултантска дейност, насочена към бизнеса и публичните институции. За разширяване на експертния потенциал и създаването на приемственост, към екипите ще бъдат включени докторанти/студенти. В рамките на мярката се планира организационна и посредническа подкрепа на индивидуални експерти и консултанти.

Мярка 2.1.6.

Участие в национални и международни мрежи и дружества

Чрез участието в мрежи, дружества и платформи Академията предвижда активизиране и разширяване на връзките и контактите с други институции, екипи и

индивидуални изследователи като възможност за разпространение на резултати от научни изследвания и за сформирание на междуинституционални екипи от изследователи за реализиране на съвместни разработки с потенциал за обмен на нови знания и създаване на продукти от полза за бизнеса.

Следващите мерки са насочени към насърчаване на двупосочния информационен обмен между Академията и бизнеса. Предвиждат се проактивни действия за разпространение на резултатите от научни изследвания сред бизнеса, които впоследствие да доведат до прилагането им практиката.

Мярка 2.1.7.

Участие във форуми, организирани от бизнеса, за представяне на експертното портфолио на Академията

Мярката е насочена към приближаване на Академията до бизнеса чрез реализирането на преки контакти на организирани от бизнеса форуми – панаири, изложения, биеналета, борси и др., на които да се представят възможностите за сътрудничество и продуктите и експертизата, които висшето училище може да предостави на заинтересованите фирми, бизнес сдружения и асоциации.

Мярка 2.1.8.

Организиране и реализиране от Академията на информационни събития и практически форуми

Усилията ще се насочат към организиране на специализирани на тематичен принцип инициативи, на които да присъстват представители на бизнеса и публичните институции. В рамките на Академията или на изнесени в други населени места форуми ще се дискутират конкретни проблеми/предизвикателства в областта на икономиката, администрацията и управлението, както и възможностите, които Академията може да предостави за тяхното решаване/преодоляване на фирмено/регионално ниво.

Мярка 2.1.9.

Стимулиране мобилността на изследователи, докторанти и студенти

Акцентът в рамките на тази мярка е върху предоставянето на подкрепа за:

- обмен на активност/мобилност между Академията и бизнес сектора за определен период и при разработен график на работното време;
- командироване на изследователи за извършване на полеви приложни изследвания или проектна/консултантска дейност;
- провеждане на стажове и практики на студенти и докторанти и др.

Мярка 2.1.10.

Привличане на външни финансови ресурси в подкрепа трансфера на знания, експлоатацията и комерсиализацията на резултати от научни изследвания

Предвижда се диверсификация на източниците на финансиране чрез съвместни дейности с партньори със значителен финансов ресурс, използване мрежата на Алумни клубовете, подкрепящите висшето училище по линия на дарителска дейност или спонсорство, привличане на публични средства чрез участие в проекти с приложен характер, финансирани по европейски и национални оперативни програми (съгл. мерки 2.1.1. – 2.1.8), както и използване на други атрактивни инструменти за привличане на външни ресурси.

Предвидените в Стратегията мерки насочват усилията на висшето училище към многопосочно сътрудничество в национален и международен план. Същевременно фокусът е и към широкообхватно партниране в регионален план в рамките на региона на Долен Дунав, усъвършенствайки мрежата за взаимодействие по линия на съвместни публикации и свободно трансфериране на знания, разработване на съвместни проекти с приложен характер, консултиране и обучение, участие в центрове, реализиране на мобилност, обмен на добри практики и други инициативи в рамките на процесите, свързани с трансфера на знания, експлоатацията и комерсиализацията на резултати от научни изследвания на висшето училище.

Освен посочените конкретни цели, настоящата Стратегия предвижда като хоризонтална цел: Засилване участието на студенти и докторанти в процесите на експлоатация и комерсиализация на резултатите от научни изследвания на висшето училище.

IV. ПЛАНИРАНИ РЕЗУЛТАТИ И ОЧАКВАНИ ПОЛЗИ ОТ РЕАЛИЗИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

1. Планирани резултати

С реализирането на настоящата Стратегия се очаква постигането на следните резултати:

1. Допълнена вътрешната нормативна уредба в областта на трансфера, експлоатацията и комерсиализацията на резултати от академични научни изследвания – приети процедури, правила, инструкции, типови документи и др.

2. Създадени механизми за взаимодействие и общо координиране на трансфер на знания, експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания.

3. Изградена система за мониторинг и контрол на качеството на и резултатите от дейностите по веригата „научни изследвания – резултати – интерес на бизнеса и публичните институции – трансфер на знания, експлоатация и комерсиализация на резултати от научни изследвания”

4. Създадена платформа за оптимизиране на връзката „Академия – бизнес – публични институции”.

5. Изградени хранилища на знания.

6. Приложени нови модели за коопериране, например онлайн ръководства за публикуване в списания със свободен достъп и др.

7. Предприети действия за постигане на съответствие с изискванията включване издание на Академията в източници с импакт фактор.

8. Привлечени външни финансови ресурси в подкрепа трансфера на знания, експлоатацията и комерсиализацията на резултати от научни изследвания.

9. Привлечени представители на бизнеса и публичните институции в обучителния процес (в трите степени на обучение)

10. Осъществени сътрудничества с представители на бизнеса и публичните институции в обучителния процес (в трите степени на обучение).

11. Осъществени обмен на знания, опит и добри практики между изследователи от Академията и други висши училища в страната и чужбина.

12. Въведена система от стимули за повишаване интереса на изследователите, докторантите и студентите за активно участие в експлоатацията и комерсиализацията на научноизследователските резултати.

13. Сключени меморандуми за сътрудничество и договори за придобиване и използване на резултати от научни изследвания по възмезден начин.

14. Създадени търговски дружества („спин-оф” фирми, „старт-ъп” фирми, съвместни предприятия).

15. Регистрирано участие на Академията в клъстерни формирания.

16. Осъществени публично-частни партньорства.

17. Активизирана дейността на търговските дружества на Академията.

18. Реализирани съвместни национални и международни проекти с практико-приложна насоченост.

19. Формирани мултидисциплинарни екипи за научно обслужване на бизнеса.
20. Извършена експертна, консултантска, обучителна и др. дейност от междудисциплинарни екипи или индивидуални преподаватели/изследователи.
21. Реализирани участия в национални и международни мрежи и дружества.
22. Реализирани участия във форуми, организирани от бизнеса и представено експертно и консултантско портфолио на Академията.
23. Организирани и реализирани на информационни събития и практически форуми.
24. Стимулирана мобилност на изследователи, докторанти и студенти.
25. Предоставена подкрепа за публикуване на резултати от научни изследвания в научни списания.
26. Развити партньорските взаимоотношения от трансгранично значение в региона Долен Дунав при експлоатацията и комерсиализация на резултати от научни изследвания

Формираната предприемаческа среда за създаване и използване на интелектуална собственост на висшето училище с цел активен трансфер на знания и последващи интензивни експлоатация и комерсиализация на резултати от научните изследвания ще съдейства за постигане Визията и реализиране на стратегическата и конкретните цели на настоящата Стратегия.

2. Очаквани ползи

Ползите за Академията, произтичащи от трансфера на знания към бизнеса, не са и не трябва да се очаква да бъдат основно финансови, въпреки че всички приходи, получени в резултат на този трансфер, могат да подпомогнат акумулирането на средства за последващи научни изследвания, в допълнение към самите дейности по трансфера.

Основните ползи са косвени и следва да се разглеждат в по-дългосрочен план:

- Създаване и развитие на взаимно доверие между Академията, бизнеса и публичните институции, основа за установяване на дългосрочни стратегически партньорства;
- Активизиране на научноизследователската дейност – достъп до съоръжения, индустриално оборудване и други необходими ресурси; подобряване на уменията за управление на научноизследователски проекти, допълвайки основните компетентности на Академията с нови умения, необходими за бизнеса; получаване на по-добро разбиране на потребностите на пазара и проблемите на бизнеса и публичните институции.
- Усъвършенстване на учебната дейност – участие на експерти от практиката, обогатяване на учебното съдържание и материалите с практически примери, обучение за прилагане на знания и умения за решаване на реални бизнес проблеми и др.
- Идентифициране на потенциални нови клиенти или партньори за по-нататъшни научни изследвания, трансфер, експлоатация и комерсиализация на нови знания.
- Привличане, задържане и мотивиране на изследователи с афинитет към предприемаческите аспекти на научноизследователските резултати.
- Повишаване престижа на Академията.

Стратегията подкрепя **динамичния институционален модел на поведение** с акцент върху комплексния, интегрирания и системния подход спрямо структурни звена, правомощия, дейности и заинтересовани страни.

Промените в средата и начина на нейното въздействие върху активността и интензивността на процесите на трансфер, експлоатация и комерсиализация на резултатите от научните изследвания налагат многоелементни и адекватни реакции на висшето училище, не само в посока инкорпориране на новите стратегически и правни аспекти на средата, но и **своевременни промени** в отделни елементи на Стратегията.

Като отворен документ, Стратегията подлежи на развитие, усъвършенстване и актуализиране в съответствие с динамично променящите се условия и фактори на външната и вътрешна среда.